

Π.3.1.4 *Ολοκληρωμένα παραδείγματα εκπαιδευτικών σεναρίων ανά γνωστικό αντικείμενο με εφαρμογή των αρχών σχεδίασης*

Παραδειγματικό σενάριο

στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας

**Αναγνωστικές δεξιότητες-πολυτροπικές
αναπαραστάσεις:**

Ο κύκλος των χαμένων ποιητών ξαναζωντανεύει....

ΜΑΡΙΑ ΝΕΖΗ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2012

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.1.4 *Ολοκληρωμένα παραδείγματα εκπαιδευτικών σεναρίων ανά γνωστικό αντικείμενο με εφαρμογή των αρχών σχεδίασης*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Περιεχόμενα

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	4
ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	7
ΣΤΟΧΟΙ-ΣΚΕΠΤΙΚΟ	9
<i>Γνώσεις για τον κόσμο και στάσεις, αξίες, πεποιθήσεις</i>	9
<i>Γνώσεις για τη γλώσσα</i>	10
<i>Γλώσσα και γραμματισμοί</i>	11
<i>Γνώσεις για τη λογοτεχνία</i>	13
ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ – ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ	15
Γ΄ εκδοχή σεναρίου	15
<i>Διδακτικές πρακτικές</i>	15
<i>Φάση 1η: Πριν την Ανάγνωση (4-5 διδακτικές ώρες)</i>	17
<i>Φάση 2η: Ανάγνωση (14-16 διδακτικές ώρες)</i>	21
<i>Φάση 3η: Μετά την Ανάγνωση (4 διδακτικές ώρες)</i>	27
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	28
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	29

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος: Αναγνωστικές δεξιότητες-πολυτροπικές αναπαραστάσεις: Ο κύκλος των χαμένων ποιητών ξαναζωντανεύει....

Δημιουργός: Μαρία Νέζη

Αν το σενάριο δοκιμάστηκε στην τάξη ή αποτελεί πρόταση διδασκαλίας: Πρόκειται για σενάριο που δοκιμάστηκε σε διάφορες εκδοχές στη Γ' τάξη του Βαρβακείου Πρότυπου Πειραματικού Γυμνασίου κατά τη σχολική χρονιά 2011-2012 στο πλαίσιο της πιλοτικής εφαρμογής των νέων προγραμμάτων σπουδών για τη Γλώσσα και τη Λογοτεχνία στο Γυμνάσιο. Η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση, που αναπτύσσεται ως project, συνιστά την Γ' εκδοχή ομώνυμου διαθεματικού σεναρίου και εντάσσεται σ' έναν ευρύτερο σχεδιασμό διαθεματικής προσπέλασης Γλώσσας και Λογοτεχνίας με άξονα την ανάπτυξη εκ μέρους των μαθητών/τριών αναγνωστικών δεξιοτήτων και την εξοικείωσή τους με διαδικασίες κριτικού λόγου και πολυτροπικής νοηματοδότησης του λογοτεχνικού κειμένου, ανταποκρίνεται, δε, σε μεγάλο βαθμό στις αρχές της διαφοροποιημένης αγωγής.

Μαθημα: Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία. Θα μπορούσε να αναπτυχθεί και στο πλαίσιο δράσης μη τυπικού σχολικού γραμματισμού που προωθεί τη φιλιαναγνωσία.

Τάξη: Γ' Γυμνασίου. Η βασική ιδέα του σεναρίου αναπτύσσεται γύρω από την ανάγκη ανάπτυξης εκ μέρους των μαθητών/τριών αναγνωστικών δεξιοτήτων και εξοικείωσης τους με διαδικασίες διερεύνησης και παραγωγής κριτικού και δημιουργικού λόγου. Θα μπορούσε επίσης να εφαρμοσθεί στο πλαίσιο δραστηριοτήτων μη τυπικού σχολικού γραμματισμού που προωθούν τη φιλιαναγνωσία, όπως για παράδειγμα μια λέσχη ανάγνωσης ή ένα project για την παγκόσμια ημέρα ποίησης (21 Μαρτίου).¹ Τέλος θα μπορούσε να αξιοποιηθεί στην

¹ Με πρωτοβουλία της UNESCO ορίστηκε η 21η Μαρτίου ως Παγκόσμια Ημέρα Ποίησης το 1999. Ο διεθνής πολιτιστικός οργανισμός θέλησε με αυτό τον τρόπο να προωθήσει την τέχνη της ποίησης και συγκεκριμένα τις προσπάθειες των μικρών εκδοτών να τυπώνουν συλλογές νέων ποιητών, την

Α΄ Λυκείου στο μάθημα της Λογοτεχνίας, στη διδακτική ενότητα «Παράδοση και μοντερνισμός στην ποίηση».

Ενότητα: *Νεοελληνική Γλώσσα Γ΄ Γυμνασίου*: 1^η Ενότητα: ερευνητικές εργασίες. 2^η Ενότητα: κριτικός λόγος. 3^η Ενότητα: κυριολεξία και μεταφορά. 7^η Ενότητα: Τέχνη, μια γλώσσα για όλους, σε όλες τις εποχές². 8^η Ενότητα: Η λειτουργικότητα των σημείων στίξης. *Λογοτεχνία*: Στάσεις ζωής μέσα από την ποίηση³.

Χρονική διάρκεια: Στο πλαίσιο των Νέων Προγραμμάτων Σπουδών για τη Γλώσσα και τη Λογοτεχνία στο Γυμνάσιο ο προβλεπόμενος χρόνος είναι 24 διδακτικές ώρες. Στο πλαίσιο των ισχυόντων ΑΠΣ και ΔΕΠΠΣ ο εκπαιδευτικός μπορεί να διαχειριστεί κατάλληλα τον χρόνο και να διαμορφώσει συνθήκες μεικτής μάθησης (blended-learning) αξιοποιώντας στη σχολική πράξη τις δυνατότητες του Web2.0.

Υλικοτεχνική υποδομή: Το σενάριο στην πρώτη φάση του υλοποιήθηκε στην αίθουσα διδασκαλίας, η οποία είναι εξοπλισμένη με βιντεοπροβολέα και σύνδεση με το διαδίκτυο. Στη δεύτερη φάση του δεν περιορίστηκε στην αίθουσα διδασκαλίας με τον εξοπλισμό που αναφέραμε αλλά εφαρμόστηκε και στο εργαστήριο φιλολογικών μαθημάτων του σχολείου, που διαθέτει οκτώ σταθμούς εργασίας και σύνδεση με το διαδίκτυο. Το εργαστήριο είναι διαμορφωμένο με τέτοιο τρόπο χωροταξικά, έτσι ώστε οι μαθητές/τριες να εργάζονται σε ομάδες των τριών-τεσσάρων ατόμων στους σταθμούς εργασίας. Εφόσον υπάρχει ο κατάλληλος εξοπλισμός και επαρκής χώρος μπορεί να αξιοποιηθεί και η σχολική βιβλιοθήκη. Ωστόσο, επειδή πρόκειται για project αξιοποιήσαμε και εφαρμογές του Web2.0 όπως το Wiki, προκειμένου να διασφαλίσουμε τον διαμοιρασμό του μαθησιακού υλικού στην κοινότητα μάθησης,

επιστροφή της προφορικής παράδοσης με την ανάγνωση ποιημάτων ενώπιον κοινού και την αποκατάσταση ενός διαλόγου μεταξύ της ποίησης και των άλλων μορφών τέχνης, πάνω στον αφορισμό του Ντελακρουά «Δεν υπάρχει τέχνη χωρίς ποίηση». <http://www.sansimera.gr/worlddays/8>

² Αν δεχθούμε τον αφορισμό του Ντελακρουά «Δεν υπάρχει τέχνη χωρίς ποίηση» <http://www.sansimera.gr/worlddays/8>, μπορούμε στη συγκεκριμένη θεματική ενότητα να δημιουργήσουμε μια λέσχη ανάγνωσης ποίησης.

³ Στα Νέα Προγράμματα Σπουδών για τη Λογοτεχνία η πρώτη διδακτική ενότητα αναφέρεται σε αυτό το θέμα.

τη δικτύωση και την ασύγχρονη επικοινωνία ανάμεσα στα μέλη της ομάδας, τη συνεργατική παραγωγή λόγου, την ανάδειξη της ατομικής συμβολής στην παραγωγή του συλλογικού έργου (Νέζη 2010, Μπαλτά κ.ά. 2009).

Προϋποθέσεις υλοποίησης για εκπαιδευτικό και μαθητή: Στην αποτελεσματική εφαρμογή της διδακτικής αυτής πρότασης θεωρούμε ότι καθοριστικός παράγοντας είναι ο βαθμός μετακίνησης του εκπαιδευτικού από τον ρόλο διεκπεραιωτή της διδακτέας ύλης, όπως αναπτύσσεται στα σχολικά εγχειρίδια, στον ρόλο του διαμορφωτή του μαθησιακού υλικού που αναδιαρθρώνει τη σχολική ύλη προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανάγκες και ιδιαιτερότητες των μαθητών/τριών του.

Κατά τον σχεδιασμό του project ο εκπαιδευτικός καλό είναι, επίσης, να έχει διερευνήσει την προγενέστερη εμπειρία των νεαρών μαθητών/τριών του σε συμμετοχικού τύπου διδακτικές πρακτικές. Τα παιδιά δεν είναι συνηθισμένα σε τέτοιου είδους ρόλο στη μαθησιακή διαδικασία, με αποτέλεσμα συχνά να ενθουσιάζονται, να φωνασκούν, να αδυνατούν να συνεννοηθούν και να μη μπορούν να καταλήξουν σε αποφάσεις. Η μαθησιακή διαδικασία διευκολύνεται, εφόσον ο εκπαιδευτικός επενδύσει χρόνο στη διαμόρφωση του κατάλληλου συγκινησιακού κλίματος στην κοινότητα και στη σύναψη συμβολαίου που θα ρυθμίζει τις σχέσεις και τα όρια στη λειτουργία των ομάδων. (Τοδούλου 2011).

Μολονότι οι τεχνολογικές υποδομές διευκολύνουν την υλοποίηση τέτοιων σχεδίων εργασίας, η αξιοποίηση των δυνατοτήτων του Web2.0 για τη δημιουργία δικτύων επικοινωνίας αίρει τους περιορισμούς που συχνά θέτει το ωρολόγιο πρόγραμμα και οι υλικοτεχνικές ελλείψεις. Εφαρμογές του Web2.0, όπως το Wiki, αξιοποιούν την πολιτισμική εμπειρία των μαθητών/τριών, όσον αφορά στην τεχνολογικά διαμεσολαβημένη επικοινωνία, και διασφαλίζουν αυθεντικότητα στην παραγωγή λόγου κατά τη μαθησιακή διαδικασία, καθώς στα ανοιχτά περιβάλλοντα του Web 2.0, οι νεαροί χρήστες δημιουργούν το περιεχόμενο, το «μοιράζονται» στην ομάδα τους και, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, έχουν τη δυνατότητα να επεμβαίνουν και στη «δουλειά» άλλων (Bruns & Humphreys 2007). Παράλληλα αντιλαμβάνονται

ευκολότερα τον δυναμικό χαρακτήρα της γραφής και το αμφίδρομο της επικοινωνίας πομπού-δέκτη και έχουν τη δυνατότητα να κατασκευάζουν και να διαπραγματεύονται το νόημα σε συνθήκες κοινωνικής αλληλεπίδρασης διαμορφώνοντας με αυτό τον τρόπο την κοινωνική τους ταυτότητα (Καΐρης κ.ά 2009). Με αυτού του τύπου τις πρακτικές διευρύνεται το περιεχόμενο του παραδοσιακού σχολικού γραμματισμού και συνδέεται με κοινωνικούς πολυγραμματισμούς, όπως η δημιουργική και κριτική σκέψη, καθώς και η ικανότητα επικοινωνίας και συνεργασίας (Κουτσογιάννης 2007).

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το σενάριο αναπτύσσεται με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε οι νεαροί αναγνώστες να εμπλέκονται σε μια διαδικασία που έχει νόημα για αυτούς (εμπλαισιωμένη μάθηση). Οργανώνεται σε τρεις διακριτές φάσεις⁴. Στην Α΄ φάση, *Πριν την Ανάγνωση*, οι νεαροί αναγνώστες διερευνούν τις ανταποκρίσεις τους σχετικά με το πώς αντιλαμβάνονται την ποιητική δημιουργία και τον ρόλο του ποιητή στο κοινωνικό γίνεσθαι, πώς διαβάζουν και νοηματοδοτούν ένα ποίημα. Σε αυτή τη φάση ακούν, διαβάζουν, κατασκευάζουν πολυτροπικές αναπαραστάσεις ποιητικών κειμένων, αναστοχάζονται πάνω στις ερμηνευτικές εκδοχές τους και στις επιλογές τους προφορικά μέσα σε ένα περιβάλλον που ευνοεί την πολυφωνία και τον διάλογο και εξοικειώνονται με πρακτικές κριτικού λόγου. Ασκούνται στο να αιτιολογούν τις απόψεις τους.

Στη δεύτερη φάση που συνιστά την *Ανάγνωση* η μαθησιακή διαδικασία αναπτύσσεται ως project. Τίθεται εξ αρχής το πλαίσιο: Θα προσπαθήσουμε να δημιουργήσουμε μια λέσχη ανάγνωσης ποίησης. Θα διαβάσουμε ποιήματα διαφορετικών δημιουργών, θεμάτων και εποχών. Επίσης προσδιορίζεται με σαφήνεια

⁴ Σύμφωνα με το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για τη Λογοτεχνία στο Γυμνάσιο που εφαρμόζεται πιλοτικά τη σχολική χρονιά 2011-2012. Στην Α΄ Λυκείου, στο ισχύον Πρόγραμμα Σπουδών, προβλέπονται επίσης τρεις διακριτές φάσεις.

το τελικό προϊόν της εργασίας των μαθητών/τριών: Η λέσχη μας θα προσπαθήσει να αφήσει το αποτύπωμά της είτε ηλεκτρονικά είτε έντυπα. Αποστολή μας είναι να φτιάξουμε ένα ανθολόγιο με ποιήματα και εικόνες, ενδεχομένως και μουσική. Στο ανθολόγιό μας θα υπάρχουν οι θεματικές που θα αναδειχθούν από την ανάγνωση και επεξεργασία των ποιητικών κειμένων. Σε κάθε θεματική ενότητα θα γίνεται με συντομία λόγος: α) για το θέμα των ποιημάτων που τη συγκροτούν και β) για τις οπτικές που αναδεικνύουν. Τα ποιήματα θα συνοδεύονται από μια σύντομη εισαγωγή που θα αναφέρεται: α) στον δημιουργό β) στον τίτλο της ποιητικής συλλογής γ) στον χρόνο της έκδοσης δ) στο περιεχόμενο του ποιήματος ε) στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ποιητικής του. Η παρουσίαση θα συμπληρώνεται από εικονιστικό υλικό που οι μαθητές-αναγνώστες θεωρούν ότι αποκρίνεται στο ποιητικό κείμενο.

Με καταιγισμό ιδεών προσδιορίζονται οι θεματικοί άξονες (έρωτας, αγάπη, ανθρώπινες σχέσεις, αξίες, ιδανικά, κοινωνικά προβλήματα, εποχές) ή οι δημιουργοί με τους οποίους θα ασχοληθούν οι νεαροί αναγνώστες. Οι ομάδες διαμορφώνονται με βάση τις προτιμήσεις των μαθητών/τριών ως προς το θέμα ή τον δημιουργό. Συγκεντρώνουν κειμενικό υλικό, το αναρτούν στο wiki της κοινότητας έτσι ώστε να έχουν όλοι πρόσβαση σε αυτό, ασκούνται στη νοηματοδότηση των κειμένων σύμφωνα με αναγνωστικές οδηγίες που τους προμηθεύει ο εκπαιδευτικός ανταλλάσσοντας απόψεις στην ομάδα τους, διατυπώνουν αιτιολογημένα κριτικό λόγο. Οι νεαροί αναγνώστες μαθαίνουν να εντοπίζουν το θέμα του ποιήματος, να επισημαίνουν με λέξεις-φράσεις-εικόνες του ποιήματος την οπτική που αναδεικνύεται, να αναγνωρίζουν τους τρόπους με τους οποίους νοηματοδοτείται το ποιητικό κείμενο (τα σημεία στίξης, τη σειρά των λέξεων μέσα στον στίχο, τις επαναλήψεις, τις μεταφορές, τις παρομοιώσεις, τα επίθετα, τις μη συνηθισμένες λέξεις, το ρηματικό πρόσωπο, τη γλώσσα), να αναζητούν, να επεξεργάζονται και να παρουσιάζουν πληροφοριακό υλικό για τον ποιητή, το έργο και την εποχή του, το λογοτεχνικό κίνημα στο οποίο εντάσσεται, αξιοποιώντας ποικίλες πηγές, να

αναγνωρίζουν στο ποίημα κάποια από τα χαρακτηριστικά της ποιητικής τέχνης του δημιουργού που η βιβλιογραφία επισημαίνει και με βάση τα οποία κατατάσσεται στην παραδοσιακή ή μοντέρνα ποίηση, να εκφράζουν αιτιολογημένα τη γνώμη τους για το ποίημα, δηλαδή αν τους αρέσει ή δεν τους αρέσει και γιατί, να εκφράζουν την ανταπόκρισή τους για το ποίημα, αξιολογώντας ποικίλους σημειωτικούς τρόπους, να αναγιγνώσκουν εκφραστικά το ποίημα προσέχοντας ιδιαίτερα τον χρωματισμό της φωνής.

Στην τρίτη φάση, *Μετά την Ανάγνωση*, ολοκληρώνεται το τελικό προϊόν της συλλογικής δουλειάς: το ανθολόγιο σε ηλεκτρονική ή έντυπη μορφή. Η ποίηση συναντά την Τέχνη: Ζωγραφική, Κινηματογράφος, Μουσική. Σε αυτή τη φάση πραγματοποιούνται και οι αναστοχαστικές διεργασίες που επιτρέπουν στους μαθητές/τριες ως ιστορικοκοινωνικά προσδιορισμένα υποκείμενα να αποτιμήσουν τις επιλογές τους (πολιτισμικός/κριτικός γραμματισμός).

ΣΤΟΧΟΙ – ΣΚΕΠΤΙΚΟ

Γνώσεις για τον κόσμο και στάσεις, αξίες, πεποιθήσεις

Η διεύρυνση της αναγνωστικής εμπειρίας των μαθητών/τριών μέσα από τη δημιουργία ενός δικτύου αναγνώσεων κειμένων συνιστά άξονα γύρω από τον οποίο αναπτύσσεται το συγκεκριμένο σενάριο. Η αναγνωστική πράξη επιδιώκει την παραγωγή νοήματος μέσα από τον διάλογο με άλλα κείμενα, ενώ, παράλληλα, νομιμοποιούνται πρακτικές κατασκευής της υποκειμενικότητας. Οι μαθητές/τριες οικοδομούν την ταυτότητά τους ως αναγνώστες αλλά και ως υποκείμενα πολιτισμικά και κοινωνικά προσδιορισμένα, καθώς κατά την πρόσληψη του λογοτεχνικού κειμένου ασκούν ένα ευρύ φάσμα αναγνωστικών δεξιοτήτων, σχετικών όχι μόνο με τον γραπτό λόγο αλλά με όλο το φάσμα της πολιτισμικής παραγωγής. Η ανάγνωση της Λογοτεχνίας μετατρέπεται σε απολαυστική πολιτισμική εμπειρία και το μάθημα

της Λογοτεχνίας γίνεται ο χώρος όπου η κοινότητα μάθησης (μαθητές και εκπαιδευτικοί) συνομιλεί με τα κείμενα –δεν μιλά για τα κείμενα.

Το να ασκεί κανείς τους νέους αναγνώστες σε πρακτικές ανάγνωσης, ισοδυναμεί με το να τους εφοδιάζει με κριτήρια για να στοχάζονται κριτικά πάνω στα αναγνώσματά τους και τη ζωή τους αλλά και με εργαλεία για να γίνουν και οι ίδιοι παραγωγοί κειμένων, άρα και παραγωγοί νοήματος (Φρυδάκη 2003: 294).

Γνώσεις για τη γλώσσα

Στη συγκεκριμένη διδακτική πρόταση η διδασκαλία της γλώσσας κινείται εντός του πεδίου της επικοινωνιακής προσέγγισης της γλώσσας, της κειμενολογίας και της διαθεματικότητας.

Οι νεαροί χρήστες της γλώσσας ασκούνται στην κατανόηση γραπτού⁵ λόγου και μάλιστα ποιητικών κειμένων. Καλλιεργούν αναγνωστικές στρατηγικές όπως υποθέσεις με βάση τον τίτλο, την αξιοποίηση της εικόνας, τα συμφραζόμενα, εντοπισμός λέξεων-κλειδιών, επιβεβαίωση ή διάψευση των υποθέσεων με βάση συγκεκριμένους κειμενικούς δείκτες. Διερευνούν την ποιητική και αναφορική λειτουργία της γλώσσας στη λογοτεχνική γραφή, ενώ εξοικειώνονται με τη μεταφορική χρήση της γλώσσας και τους μηχανισμούς κατασκευής του νοήματος στο ποιητικό κείμενο. Ασκούνται στο να παρατηρούν και να εντοπίζουν τη λειτουργία φαινομένων πολυσημίας, των σχημάτων λόγου και των σημείων στίξης στη νοηματοδότηση του κειμένου. Συνειδητοποιούν τον ρόλο της επιλογής, στον παραδειγματικό και συνταγματικό άξονα του λόγου, και της απόκλισης, από την καθιερωμένη νόρμα στη χρήση της γλώσσας, στη διαμόρφωση του ύφους. Κάνουν λεξιλογικές συγκρίσεις μεταξύ κειμένων, διακρίνουν τις επιλογές ανάμεσα σε συνώνυμες λέξεις που διαφοροποιούν το ύφος του κειμένου. Παράλληλα διερευνώντας τα ιστορικοκοινωνικά συμφραζόμενα παραγωγής και πρόσληψης του ποιητικού κειμένου συνειδητοποιούν τον δυναμικό χαρακτήρα της γλώσσας ως

⁵ Εκτός από τον γραπτό λόγο οι μαθητές/τριες ως ακροατές αναγνώσεων ποιημάτων ή μελοποιήσεων ασκούνται στο να αναπτύσσουν δεξιότητες κατανόησης προφορικού λόγου.

φορέα πολιτισμού: η γλώσσα εξελίσσεται στον χρόνο και οι μαθητές/τριες έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν και παλαιότερες μορφές της.

Οι νεαροί αναγνώστες ως παραγωγοί νοήματος κατασκευάζουν τα δικά τους κείμενα αιτιολογώντας τις επιλογές τους. Ασκούνται στην παραγωγή προφορικού και γραπτού κριτικού λόγου. Διατυπώνουν τις ερμηνευτικές εκδοχές τους ενώ παράλληλα εξοικειώνονται με τη λογοτεχνική μεταγλώσσα. Στο πλαίσιο της επικοινωνίας μαθαίνουν να υποστηρίζουν τις επιλογές τους με επιχειρήματα ή τεκμήρια.

Τέλος, η εκφραστική ανάγνωση των ποιημάτων, που προβλέπεται ως δραστηριότητα στο σενάριο, επιτρέπει στους μαθητές/τριες να ασκηθούν στην εκφορά προφορικού λόγου συνειδητοποιώντας στην πράξη τη λειτουργικότητα των σημείων στίξης.

Γλώσσα και γραμματισμοί

Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου σεναρίου οι μαθητές/τριες καλούνται να διευρύνουν την αναγνωστική εμπειρία τους μέσα από ένα δίκτυο αναγνώσεων κειμένων που συγκροτούν. Τα κείμενα που επιλέγονται δεν είναι αποκλειστικά μονοτροπικά. Αντίθετα μελοποιημένα ποιήματα, ψηφιακές αναπαραστάσεις με τη μορφή video περιλαμβάνονται στο corpus των κειμένων. Άλλωστε, ως κείμενο σήμερα η γλωσσολογία, οι θεωρίες της λογοτεχνίας, οι πολιτισμικές σπουδές θεωρούν μία σύνθετη ποικιλία κοινωνικών καταστάσεων ή συμβάντων: γραπτά κείμενα και αφίσες, video-clips και κινηματογραφικές ταινίες, σχολικά μαθήματα και πολιτικούς λόγους, θεατρικές παραστάσεις ή θεατρικά δρώμενα κ.ά. (Χοντολίδου 1999β).

Σε αντιδιαστολή προς τα μονοτροπικά κείμενα του παρελθόντος, τα σύγχρονα κείμενα ως πολιτισμικά προϊόντα αξιοποιούν ποικίλα σημειωτικά συστήματα για την παραγωγή νοήματος (Κυπριώτης 2006). Η έννοια της πολυτροπικότητας (multimodality) αναφέρεται στην ποικιλία των σημειωτικών τρόπων (modes) που αξιοποιούνται για τη δημιουργία ενός κειμένου και συνιστά θεμελιώδη παράγοντα νοηματοδότησής του. Άλλωστε, η πολυτροπική αναπαράσταση των ποιητικών

κειμένων εκ μέρους των νεαρών αναγνωστών συνιστά ζητούμενο της διδακτικής πρότασης που εισηγούμαστε.

Καθίσταται, λοιπόν, προφανές ότι ως προς τους γραμματισμούς το συγκεκριμένο σενάριο εστιάζει στην έννοια της πολυτροπικότητας. Στο πλαίσιο αυτό επιβάλλεται κατά τη διδακτική αξιοποίηση κειμένων η μετακίνηση του πεδίου παρατήρησης αποκλειστικά από τη γλωσσική πληροφορία στον συνδυασμό των πληροφοριών που φέρνει η γλώσσα και οι άλλοι «τρόποι» που συνυπάρχουν σε ένα κείμενο, όπως είναι οι τυπογραφικοί χαρακτήρες, το χρώμα, τα σχέδια, οι φωτογραφίες κλπ., καθώς κάθε κείμενο του κοινωνικού χώρου είναι πολυτροπικό, όπως τονίζεται από τους Kress & Van Leeuwen (1996), και συνεπώς, η δράση της γλώσσας ενδέχεται να προσαυξάνεται, να συμπληρώνεται ή και να αναιρείται από τη δράση άλλων τρόπων κατασκευής της σημασίας (Ζάγκα 2009).

Εξάλλου η αξιοποίηση του Wiki στη δημιουργία λέσχης ανάγνωσης ανταποκρίνεται σε ζητούμενα των Νέων Προγραμμάτων Σπουδών για τη Γλώσσα, όπως:

- οι μαθητές/τριες να κατανοήσουν και να αποδεχτούν τα εργαλεία του ιστού δεύτερης γενιάς (Web.2.0) ως μια πρακτική του ψηφιακού γραμματισμού, η οποία συνδυάζει τη λεκτική με την οπτική παράμετρο.
- να κατανοήσουν πως τόσο η κατανόηση όσο και η παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου μπορούν να υποστηριχτούν από εργαλεία Web2.0 παρεμβαίνοντας υποβοηθητικά στην καλλιέργεια της ΝΕ⁶.

Άλλωστε οι μαθητές και μαθήτριες που ανήκουν στη γενιά του διαδικτύου και έχουν εξοικειωθεί με αλληλεπιδραστικά μέσα είναι καλό να μεταφέρουν τις δεξιότητες αυτές στη μάθηση σύμφωνα με τα Νέα Προγράμματα Σπουδών για τη Γλώσσα.

Τέλος, καθώς το σενάριο στη συγκεκριμένη εκδοχή του προβλέπει την ενεργό εμπλοκή των μαθητών/τριών στην αναζήτηση, συγκέντρωση και επεξεργασία κειμενικού υλικού τόσο όσον αφορά την ποίηση όσο και πληροφορίες γύρω από τα

⁶ Νέα Προγράμματα Σπουδών για τη Γλώσσα, σ. 9.

ιστορικοκοινωνικά συμφραζόμενα της ποιητικής δημιουργίας και πρόσληψης, καθίσταται αναγκαία η άσκηση των νεαρών ερευνητών σε θέματα αξιολόγησης των πηγών πληροφόρησης στο Διαδίκτυο. Οι μαθητές/τριες ως ιστορικοπολιτισμικά προσδιορισμένα υποκείμενα κάνουν τις επιλογές τους, ωστόσο θα πρέπει να γνωρίζουν πώς να αξιολογούν τις πηγές πληροφόρησης στο Διαδίκτυο: η πατρότητα, η επικαιρότητα, η ακρίβεια, η αντικειμενικότητα, η αξιοπιστία μπορούν να λειτουργήσουν ως κριτήρια ποιότητας.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Τα νέα δεδομένα στην παραγωγή και πρόσληψη του κειμένου, που διαμορφώνουν τα ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας, σε συνδυασμό με τις πολιτισμικές σπουδές και τις αναγνωστικές θεωρίες, επαναπροσδιορίζουν την έννοια του λογοτεχνικού κειμένου και αναδεικνύουν την επικοινωνιακή διάσταση της αναγνωστικής πράξης (Χατζησαββίδης χ.χ.). Στο νέο αυτό περιβάλλον το λογοτεχνικό κείμενο προσεγγίζεται ως σύνθετος πολιτισμικός-κοινωνικός κόμβος, με την έννοια ότι συμπλέκονται όλες οι διαφορετικές διαστάσεις και δυνάμεις της πολιτισμικής και κοινωνικής ζωής για την παραγωγή νοήματος (Πασχαλίδης 1999). Το κείμενο δεν αναγνωρίζεται ως ένα κλειστό και αυτόαρκες όλον, ως ένα τετελεσμένο αισθητικό γεγονός αλλά ως ένα ανοιχτό σύστημα γλωσσικών, και όχι μόνο, σημείων που ενεργοποιεί τις ανταποκρίσεις του αναγνώστη απέναντι στις δομές πραγμάτωσής του κατά τη διαδικασία νοηματοδότησής του. Οργανώνει το περιεχόμενό του σύμφωνα με ένα ρεπερτόριο συμβάσεων και κανόνων, που χαρακτηρίζουν τα σημασιολογικά συστήματα της εποχής του, και υπαγορεύει στρατηγικές για την παραγωγή του νοήματός του (Φρυδάκη 2003). Κατ' αυτόν τον τρόπο ανακτά την ιστορικότητά του και αναγνωρίζει την ιστορικότητα του αναγνώστη. Το νόημα του, όπως έχει ήδη αναδειχθεί στο έργο του Bakhtine (1984), παράγεται διαλογικά, όχι μόνο ως προϊόν επικοινωνίας με τον αναγνώστη, μονίμως ανοιχτό σε νέες κοινωνικο-πολιτισμικές και ιστορικές επιρροές αλλά και «ως απόκριση/απάντηση σε άλλα κείμενα συνεχώς παρόντα» (Φρυδάκη 2003: 156) «ως μια διάδραση, ως μια συνδιαλλαγή, άλλοτε

συναγωνιστική κι άλλοτε ανταγωνιστική, που εκτείνεται σε όλο το εύρος της πολιτισμικής ζωής, μεταξύ κάθε είδους μορφής κειμένων, ανεξάρτητα από το εάν αυτά είναι λογοτεχνικά ή μη, γλωσσικά ή εικονικά, έντυπα ή προφορικά» (Πασχαλίδης 1999: 323).

Την αδυναμία των παλαιότερων θεωρητικών εργαλείων να ερμηνεύσουν κείμενα πολυτροπικά έρχονται να θεραπεύσουν οι πολιτισμικές σπουδές, οι οποίες στρέφουν το ενδιαφέρον τους στις συνθήκες παραγωγής και πρόσληψης των πολιτισμικών προϊόντων-κειμένων και στους τρόπους νοηματοδότησής τους (Κυπριώτης 2006). Ανανεώνουν το ερμηνευτικό παράδειγμα καθώς παραδέχονται ότι οι διαφορετικές ερμηνείες που προτείνονται για ένα κείμενο είναι κείμενα που χρήζουν με τη σειρά τους ερμηνείας και εκλαμβάνουν ως αντικείμενο της πολιτισμικής ερμηνευτικής όχι την άσκηση σε μια «επαρκή» ανάγνωση ή τη μύηση σε μια πιο πλήρη ερμηνεία, αλλά την αυθερμήνευση του ίδιου του ερμηνεύοντος υποκειμένου, την «αυτο-κατανόησή του ως ενός φορέα και μαζί παραγωγού ερμηνειών και κειμένων» (Πασχαλίδης 1999: 325).

Εντός του πεδίου των πολιτισμικών σπουδών η ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων ενεργοποιεί δεξιότητες πολιτισμικού γραμματισμού. Πρόκειται για το σύνολο των δεξιοτήτων που επιτρέπουν την κατανόηση και αποκρυπτογράφηση ποικίλων πολιτισμικών μορφών και αναπαραστάσεων και τη συσχέτισή τους με συγκεκριμένες κοινωνικές εμπειρίες και σχέσεις, πολιτισμικές αξίες και ανταγωνισμούς (Πασχαλίδης 1999). Οι αναγνωστικές πρακτικές, κατ' αυτόν τον τρόπο, όπως ακριβώς και οι γλωσσικές, συνιστούν κοινωνικές πρακτικές και η παραγωγή νοήματος μια πολιτισμικά και κοινωνικά προσδιορισμένη ερμηνεία (Κωστούλη 2000).

Οι αλλαγές αυτές που αφορούν στον τρόπο παραγωγής και πρόσληψης των λογοτεχνικών κειμένων, υπαγορεύουν αλλαγές και στο καθεστώς της αναγνωστικής και ερμηνευτικής πρακτικής που επικρατεί στη σχολική πραγματικότητα και διευρύνουν το περιεχόμενο του όρου γραμματισμός. Ο λόγος για τα κείμενα

μετατρέπεται σε διάλογο με τα κείμενα στο πλαίσιο της κοινότητας μάθησης (μαθητών –εκπαιδευτικών). Επιβάλλουν την ενεργοποίηση, εκ μέρους των μαθητών/τριών, ενός νέου, πιο διευρυμένου ρεπερτορίου αναγνωστικών στρατηγικών και δεξιοτήτων που δεν σχετίζονται μόνον με το γραπτό κείμενο αλλά και με όλο το φάσμα της πολιτισμικής παραγωγής. Οι μαθητές-αναγνώστες συνομιλούν με τα κείμενα, καταθέτουν ερμηνευτικές υποθέσεις και εκφέρουν τον προσωπικό τους, κριτικό και δημιουργικό, λόγο αξιοποιώντας διάφορα σημειωτικά συστήματα. Ο δάσκαλος δεν περιορίζεται στον ρόλο του διαμεσολαβητή στην επικοινωνία με το λογοτεχνικό κείμενο αλλά λειτουργεί ως ο έμπειρος ειδικός που αξιοποιεί ποικίλους μαθησιακούς πόρους και τρόπους (πολυτροπικά κείμενα, δραματοποίηση, ενίσχυση της φιλιαναγνωσίας κλπ.) για να καταστήσει τους μαθητές/τριές του πολιτισμικά εγγράμματους. Διαμορφώνει ένα μαθησιακό περιβάλλον στο οποίο οι νεαροί αναγνώστες μέσα από την αλληλεπίδραση, την πολυφωνία και τον αναστοχασμό, έχουν τη δυνατότητα να διευρύνουν τις αναγνωστικές τους εμπειρίες, να εξοικειωθούν με ένα εύρος στρατηγικών κατανόησης κειμένων, να εκφραστούν γλωσσικά και πολυτροπικά και να αναπτύξουν, εντέλει, δεξιότητες πολιτισμικού γραμματισμού.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ – ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Γ' εκδοχή σεναρίου

Διδακτικές πρακτικές

Στην Α' φάση ανάπτυξης του σεναρίου (*Πριν την Ανάγνωση*) ο εκπαιδευτικός διαμορφώνει το μαθησιακό υλικό λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τις ανάγκες και τα αναγνωστικά ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών του. Επιλέγει ως διδακτικές πρακτικές τον καταιγισμό ιδεών για να διερευνήσει τις αναγνωστικές ανταποκρίσεις των μαθητών/τριών, τις στοχευμένες ερωτήσεις και τον κατευθυνόμενο διάλογο κατά την επεξεργασία του κειμενικού υλικού, τη συζήτηση

κατά τη νοηματοδότηση των ποιημάτων. Αξιοποιεί το περιβάλλον του Wiki για την ανάρτηση και τον σχολιασμό των μαθητικών κειμένων, ενώ παράλληλα δίνει τη δυνατότητα μέσα στην αίθουσα διδασκαλίας οι μαθητές/τριες να διαλεχθούν πάνω στις αναπαραστάσεις τους σε ένα περιβάλλον πολυφωνίας.

Σε αυτή τη φάση ο εκπαιδευτικός έχει τον έλεγχο στο χειρισμό των τεχνολογικών εργαλείων (H/Y, βιντεοπροβολέας, διαδραστικός πίνακας, διαδίκτυο) στην αίθουσα διδασκαλίας, αλλά ταυτόχρονα οικοδομεί συνθήκες κοινότητας μάθησης και έξω από τους χωροχρονικούς περιορισμούς της σχολικής καθημερινότητας. Παρουσιάζει στους μαθητές/τριες τις δυνατότητες που τους προσφέρει ένα περιβάλλον δικτύωσης, όπως το Wiki, και τους προμηθεύει με usernames και passwords για τη δικτυακή κοινότητα στην οποία θα συμμετέχουν. Προτείνουμε την εφαρμογή Wiki και πιο συγκεκριμένα την πλατφόρμα pbworks.com, καθώς προβλέπει την προσθήκη χρηστών χωρίς να είναι απαραίτητη προϋπόθεση η ύπαρξη mail, ενώ παράλληλα διευκολύνει τη δημιουργία ενός προστατευμένου περιβάλλοντος, όπου κανείς, πλην των εγγεγραμμένων μελών, δεν έχει δυνατότητα πρόσβασης.

Τα όρια της κοινότητας μάθησης επεκτείνονται πέρα από χωροχρονικούς περιορισμούς. Τα μέλη της κοινότητας επικοινωνούν με ασύγχρονο τρόπο, μοιράζονται και συνδιαμορφώνουν το υλικό τους, σχολιάζουν τη δουλειά τους και τη δουλειά των συμμαθητών τους. Ο εκπαιδευτικός μέσα από το ιστορικό της σελίδας, την ποιότητα και ποσότητα των σχολίων, μπορεί να ανιχνεύει την ατομική συμβολή καθενός στη συλλογική προσπάθεια. Οι μαθητές/τριες ενθαρρύνονται να διαμορφώσουν σε αυτή τη φάση την προσωπική τους σελίδα και στην επόμενη φάση τη σελίδα της ομάδας τους.

Κατά τη φάση της *Ανάγνωσης* επιλέγεται η μέθοδος project, που αναγνωρίζει μεγαλύτερο βαθμό αυτενέργειας και πρωτοβουλίας στους νεαρούς μαθητές/τριες. Καθώς τέτοιου είδους πρακτικές είναι συχνά πρωτόγνωρες για όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, θα διευκολύνει τη μαθησιακή διαδικασία το να γίνει

κατανοητό εξ αρχής ότι το project αναπτύσσεται σε διακριτές φάσεις, ανάμεσα στις οποίες συντελούνται ανατροφοδοτικές διαδικασίες.

Η εφαρμογή ολοκληρώνεται (*Μετά την Ανάγνωση*) με αναστοχαστικές πρακτικές που δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές/τριες να προβληματιστούν πάνω στις επιλογές τους και τις στρατηγικές τους στην ανάγνωση, κατανόηση και παραγωγή κειμένων (μεταγνωστικές δεξιότητες).

Διδακτική πορεία

Φάση 1η: Πριν την Ανάγνωση⁷ (4-5 διδακτικές ώρες)

Σύμφωνα με τα Νέα Προγράμματα Σπουδών για τη Λογοτεχνία «η φάση αυτή είναι πολύ σημαντική, καθώς «χτίζει τις γέφυρες» μεταξύ των κειμένων και των μαθητών μας. Ο κυριότερος σκοπός της είναι να δώσει κίνητρα για την ανάγνωση που θα ακολουθήσει και να πλουτίσει το γνωστικό και πολιτισμικό ορίζοντα των μαθητών, δημιουργώντας ένα πλαίσιο προβληματισμού που θα διευκολύνει την νοηματοδότηση των κειμένων»⁸.

Σε αυτή τη φάση μπορεί να γίνει ακρόαση μελοποιημένων ποιημάτων. Στην περίπτωση μας επιλέξαμε ποίηση του Οδυσσέα Ελύτη: «Το δελφινικόριτσο» από τον δίσκο *Το θαλασσινό τριφύλλι* και από την ποιητική συλλογή *Τα Ρω του Έρωτα* το ποίημα «Όλα τα πήρε το καλοκαίρι»⁹. Στην επιλογή μας αυτή μας κατεύθυναν δυο δεδομένα: το 2011 ήταν Έτος Ελύτη και η συγκεκριμένη διδασκαλία πραγματοποιείται στην αρχή της σχολικής χρονιάς, οπότε οι αναμνήσεις από το καλοκαίρι ήταν νωπές.

Την ακρόαση του τραγουδιού του Οδυσσέα Ελύτη [«Το δελφινικόριτσο»](#) από τον δίσκο το «Θαλασσινό Τριφύλλι» του Λίνου Κόκοτου ακολουθεί καταιγισμός

⁷ Σύμφωνα με τα Νέα Προγράμματα Σπουδών για τη Λογοτεχνία για το Γυμνάσιο η διδασκαλία μιας ευρείας διδακτικής ενότητας αναπτύσσεται σε τρεις διακριτές φάσεις: *Πριν την Ανάγνωση*, την *Ανάγνωση*, *Μετά την Ανάγνωση*. Ανάλογα οργανώνεται η διδασκαλία της Λογοτεχνίας στην Α΄ Λυκείου.

⁸ Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για τη Λογοτεχνία, σ. 31.

⁹ Το συγκεκριμένο ποίημα ανθολογείται στο σχολικό εγχειρίδιο Λογοτεχνίας της Α΄ Γυμνασίου.

ιδεών: οι μαθητές/τριες διατυπώνουν αυθόρμητα τις εικόνες που συνειρμικά ενεργοποιούνται, τα συναισθήματα που τους δημιουργούνται. Στη συνέχεια μέσα από κατευθυνόμενο διάλογο οι νεαροί ακροατές συζητούν για τον ρόλο της μουσικής στη νοηματοδότηση των ποιημάτων και εκφράζουν την αρέσκεια ή απαρέσκειά τους αιτιολογημένα. Γίνεται συζήτηση στην τάξη σχετικά με τα χαρακτηριστικά του τραγουδιού ως προς τη στιχουργική και τη μελωδία σε σχέση με το ιστορικοκοινωνικό πλαίσιο δημιουργίας και πρόσληψής του. Διερευνώνται με στοχευμένες ερωτήσεις οι προθέσεις του δημιουργού σε κείμενα αναφοράς: Οδυσσέα Ελύτη, *En Λευκώ* (ΙΚαρος, 1992). Τίθεται το πρόβλημα προς συζήτηση: η ποιητική δημιουργία περιορίζεται από τους κανόνες του είδους;

Ακολουθεί ακρόαση μελοποιημένης ποίησης: Οδυσσέα Ελύτη [«Όλα τα πήρε το καλοκαίρι»](#). Αξιοποιείται ο καταγισμός ιδεών για τη διερεύνηση των ανταποκρίσεων των μαθητών/τριών. Ακολουθεί περιήγηση σε ποικίλες αναγνώσεις του ποιήματος στο YouTube:

<http://www.youtube.com/watch?v=K8uIID-gkx8>

<http://www.youtube.com/watch?v=33wUDcodu6U>

<http://www.youtube.com/watch?v=1s1Z8i-e4hs>

Ακολουθεί συζήτηση σχετικά με τις δυνατότητες έκφρασης της υποκειμενικότητας του αναγνώστη κατά τη νοηματοδότηση του ποιητικού κειμένου μέσα από την πολυτροπική αναπαράστασή του. Οι μαθητές/τριες με στοχευμένες ερωτήσεις ασκούνται στο να παρατηρούν τον τρόπο που διαφορετικοί σημειωτικοί τρόποι, όπως γλώσσα, εικόνα, μουσική, κίνηση, συνδυάζονται κάθε φορά για τη νοηματοδότηση του κειμένου. Στο τέλος ανατίθεται ατομική εργασία: Πολυτροπική ανάγνωση του συγκεκριμένου ποιητικού κειμένου.

Οι μαθητές/τριες αναρτούν τις αναγνώσεις τους στο Wiki, ενώ παράλληλα αναπτύσσεται ένας διαδικτυακός διάλογος με τη μορφή σχολίων γύρω από τις ερμηνευτικές εκδοχές τους. Συνήθως οι μαθητές/τριες αρχικά σχολιάζουν «λακωνικά» τη δουλειά των συμμαθητών τους, καθώς δεν είναι εξοικειωμένοι με

τέτοιου είδους πρακτικές μάθησης και υπάρχει σχετική αμηχανία. Αντίθετα φαίνεται μάλλον να αναπαράγουν το μοντέλο “like /dislike” που συνηθίζεται σε περιβάλλοντα κοινωνικής δικτύωσης, ενώ δεν λείπουν οι περιπτώσεις των greeklish.

Ο εκπαιδευτικός συμμετέχει στον διαδικτυακό διάλογο ως ομότιμος συνομιλητής και όχι ως αυθεντία που επιβάλλει τη «σωστή ερμηνευτική προσέγγιση». Ο ρόλος του είναι να εξοικειώσει τους μαθητές/τριες με πρακτικές ανάγνωσης και κριτικού λόγου. Αξιοποιεί τις δυνατότητες του Web2.0 για να διαμορφώσει συνθήκες μεικτής μάθησης (blended-learning): ο διάλογος συνεχίζεται στην αίθουσα διδασκαλίας με την παραγωγή προφορικού λόγου, ενώ παράλληλα προβάλλονται και πολυτροπικές αναγνώσεις των μαθητών/τριών.

Στο πλαίσιο της γλωσσικής εκπαίδευσης συνιστά ζητούμενο η εξοικείωση των νεαρών χρηστών της γλώσσας στο να αναγνωρίζουν τα διαφορετικά χαρακτηριστικά της επικοινωνίας ανάλογα με το μέσο που επιλέγεται. Οι μαθητές/τριες κατανοούν μέσα από την ίδια την πράξη ότι ο λόγος των κειμένων που αναδύονται μέσα από τις τεχνολογίες της πληροφορίας και των πολυμέσων είναι λόγος που διαφέρει ως προς τα χαρακτηριστικά του από τον καθημερινό προφορικό και γραπτό λόγο. Παράλληλα η πολυτροπική νοηματοδότηση του κειμένου, που εισηγούμαστε, συγκροτεί μια ολιστική διαδικασία πρόσληψης, η οποία συνδυάζει αναγνωστική ανταπόκριση και δημιουργική έκφραση των μαθητών/τριών ως υποκειμένων ιστορικά-κοινωνικά προσδιορισμένων μέσα από διαδικασίες αλληλεπίδρασης στην κοινότητα μάθησης. Οι νεαροί αναγνώστες ενεργοποιώντας λεκτικούς και εικονιστικούς μαθησιακούς πόρους, ενώ εξοικειώνονται με πρακτικές κριτικού διαλόγου, δεν επιχειρούν απλά να εικονογραφήσουν τα κείμενα, κάτι που θα περιόριζε την πολυσημία του γλωσσικού κώδικα (Νικολαΐδου 2009), αλλά αποπειρώνται να κατασκευάσουν το νόημά τους ως εικόνα (Φρυδάκη 2003, Iser 1976: 29-31), η οποία συμπληρώνει όσα οι τυπικές δομές του γλωσσικού συστήματος αφήνουν απ' έξω. Άλλωστε, η εικόνα συνιστά βασικό όρο της επικοινωνίας (Iser 1976: 30) και της πολιτισμικής εμπειρίας των μαθητών/τριών μας που δεν μπορούμε να αγνοήσουμε.

Το νόημα του εκάστοτε κειμένου οικοδομείται σταδιακά μέσα από τον διαρκή διάλογο των υποκειμένων μεταξύ τους και με το κείμενο, του κειμένου με άλλα κείμενα (γλωσσικά και πολυτροπικά), των οποίων συνιστά απορρόφηση και μεταμόρφωση (Bakhtine 1984: 342, Todorov 20002: 140-141, Φρυδάκη 2003: 158, Kristeva 1969: 174-207, Φρυδάκη 2003: 235). Η βιωματική πρόσληψη εναλλάσσεται αβίαστα με μια ανάγνωση που γίνεται με συγκεκριμένους οδηγούς δράσης: υποδείξεις για στοιχεία του κειμένου –και για εξωκειμενικά στοιχεία– που πρέπει να προσεχθούν, να επιλεγούν ή να συνδυαστούν για να αναδυθεί μια νέα σημασία (Φρυδάκη 2003: 220, Foulin & Mouchon 1999: 116). Οι μαθητές/τριες συγκρίνουν τα νέα δεδομένα με τη δική τους ερμηνευτική εκδοχή και αναστοχάζονται. Οι πολλαπλές αναγνώσεις-ερμηνείες μοιράζονται στο πλαίσιο της κοινότητας μάθησης και οι νεαροί αναγνώστες οικοδομούν την ταυτότητά τους ως ενεργά υποκείμενα στη μαθησιακή διαδικασία αναπτύσσοντας δεξιότητες κριτικού πολιτισμικού γραμματισμού.

Συνοψίζοντας, μέσα από αυτή τη δραστηριότητα πρόθεσή μας είναι οι μαθητές/τριες:

- Να ενεργοποιήσουν στρατηγικές ανάγνωσης.
- Να ασκηθούν στη μεθοδική παρατήρηση των κειμενικών δεικτών.
- Να αναπτύξουν δεξιότητες οπτικού γραμματισμού.
- Να ανταποκριθούν βιωματικά στον κόσμο των κειμένων.
- Να εκφέρουν προσωπικό δημιουργικό λόγο.
- Να αλληλεπιδράσουν και να αναστοχαστούν σε αυθεντικές συνθήκες επικοινωνίας.

Η φάση αυτή μπορεί να ολοκληρωθεί με την προβολή αποσπάσματος από το α΄ μέρος της ταινίας *Ο κύκλος των χαμένων ποιητών*. «Τι είναι για μένα ποίηση;» μπορεί να είναι το ερώτημα που θα κατευθύνει τη συζήτηση στην τάξη. Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να αναπτυχθεί και με τη μορφή γραπτού λόγου. Τα κείμενα των

μαθητών/τριών αναρτώνται στη σελίδα του καθενός στο Wiki και είναι διαθέσιμα για σχολιασμό.

Φάση 2η: Ανάγνωση (14-16 διδακτικές ώρες)

Σε αυτή τη φάση η αναγνωστική διαδικασία αναπτύσσεται ως project. Με καταγιισμό ιδεών προσδιορίζονται οι θεματικοί άξονες (έρωτας, αγάπη, ανθρώπινες σχέσεις, αξίες, ιδανικά, κοινωνικά προβλήματα, εποχές) ή οι δημιουργοί με τους οποίους θα ασχοληθούν οι νεαροί αναγνώστες. Οι μαθητές/τριες σε ομάδες επεξεργάζονται διαφορετικό ποιητικό υλικό. Η διαμόρφωση των ομάδων γίνεται με κριτήριο τις αναγνωστικές προτιμήσεις τους. Εργάζονται σε ομάδες των τριών ή τεσσάρων ατόμων. Βασική οδηγία που κατευθύνει την εργασία τους είναι ότι όλες οι φωνές ακούγονται και καταγράφονται. Καμιά γνώμη δεν περισσεύει αλλά αντίθετα εμπλουτίζει την οπτική μας γύρω από ένα θέμα. Μέσα στο πλαίσιο της ομάδας μπορούν να αναληφθούν και συγκεκριμένοι ρόλοι, όπως του συντονιστή, του γραμματέα, του διαμεσολαβητή, του εκπροσώπου της ομάδας. Οι μαθητές/τριες αξιοποιούν φύλλο εργασίας σε έντυπη και ψηφιακή μορφή καθώς και ψηφιακό υλικό¹⁰ στους σταθμούς εργασίας. Η ανθολόγηση του ποιητικού υλικού καθίσταται πιο εύκολη και περισσότερο προσβάσιμη στους νεαρούς αναγνώστες με την αξιοποίηση του Wiki, καθώς έχουν τη δυνατότητα να έχουν όλο το υλικό τους συγκεντρωμένο και να το τροποποιούν συμπληρώνοντας ή καταργώντας το. Παράλληλα έχουν τη δυνατότητα χρωματίζοντας τα σημεία του ποιητικού κειμένου ανάλογα με τα ζητούμενα να αισθητοποιούν καλύτερα την ανάγνωσή τους.

Το Φύλλο Εργασίας που κατευθύνει τη δράση των ομάδων μπορεί να έχει την ακόλουθη μορφή:

¹⁰ Αν δεν υπάρχει δυνατότητα πρόσβασης στο σχολικό εργαστήριο Πληροφορικής, το ποιητικό κειμενικό υλικό μπορεί να είναι διαθέσιμο σε έντυπη μορφή.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ο κύκλος των χαμένων ποιητών ξαναζωντανεύει...

Εισαγωγή

Στο πλαίσιο του μαθήματος της Λογοτεχνίας θα προσπαθήσουμε να δημιουργήσουμε μια λέσχη ανάγνωσης ποίησης. Θα διαβάσουμε ποιήματα διαφορετικών δημιουργών, θεμάτων και εποχών.

Αποστολή

Η λέσχη μας θα προσπαθήσει να αφήσει το αποτύπωμά της. Αποστολή μας είναι να φτιάξουμε ένα ανθολόγιο με ποιήματα και εικόνες, ενδεχομένως και μουσική. Τα ποιήματα θα συνοδεύει πληροφοριακό υλικό α) για το θέμα τους, β) τις οπτικές που αναδεικνύουν, γ) τον δημιουργό, δ) τον τίτλο της ποιητικής συλλογής, ε) τον χρόνο της έκδοσης στ) τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ποιητικής του δημιουργού. Η παρουσίαση θα συμπληρώνεται από πολυτροπικά κείμενα που εσείς οι μαθητές-αναγνώστες θεωρείτε ότι αποκρίνονται στο ποιητικό κείμενο.

Διαδικασία

Σε κάθε ομάδα ο γραμματέας κρατάει ημερολόγιο όπου καταγράφεται η πορεία της διαδικασίας: ημερομηνία, επιτεύγματα, συνεισφορά κάθε μέλους.

Ο συντονιστής κάθε ομάδας αναλαμβάνει να οργανώσει και να συντηρεί τη σελίδα της ομάδας στο Wiki. Αναθέτει αρμοδιότητες στα μέλη της ομάδας και παρακολουθεί την εξέλιξη της εργασίας, βοηθά τα μέλη της ομάδας στην ανάρτηση του υλικού στο Wiki.

Ο διαμεσολαβητής αναλαμβάνει να επιλύει δυσκολίες στη συνεργασία μεταξύ των μελών της ομάδας, υποστηρίζει τα μέλη της ομάδας που μένουν πίσω στην εκτέλεση του έργου τους, επικοινωνεί με τον εκπαιδευτικό για τη διαχείριση δυσκολιών.

Άλλοι ρόλοι διανέμονται από εσάς τους ίδιους στην ομάδα.

Αξιολόγηση¹¹

Κριτήρια αξιολόγησης της δουλειάς σας θα είναι:

1. Η εκφραστική ανάγνωση των κειμένων.

¹¹ Τα κριτήρια αξιολόγησης που παραθέτουμε δεν δεσμεύουν τους εκπαιδευτικούς που θα αποφασίσουν να εφαρμόσουν το σενάριο. Καλό είναι τα κριτήρια να συνδιαμορφώνονται από την κοινότητα μάθησης.

2. *Ο εμπλουτισμός του υλικού των ενοτήτων με ποιητικά κείμενα δικής σας επιλογής. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στις βιβλιογραφικές παραπομπές.*
3. *Η πληρότητα της οργάνωσης του υλικού κάθε θεματικής με βάση τους άξονες που θέσαμε στην Αποστολή.*
4. *Η χρήση της γλώσσας τόσο σε επίπεδο γραμματικοσυντακτικό και σε επίπεδο δομής παραγράφου όσο και στην επιλογή του κατάλληλου λεξιλογίου.*
5. *Η έγκαιρη παράδοση της εργασίας και ο βαθμός συμμετοχής όλων, όπως διαπιστώνεται τόσο από το ημερολόγιο όσο και από την επισκεψιμότητα και τα σχόλια στο Wiki.*
6. *Η εμφάνιση της σελίδας σας στο Wiki.*

ΚΑΘΕ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

Κάθε ομάδα μπορεί να επεξεργάζεται διαφορετικό κείμενο¹² σύμφωνα με τις αρχές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Αναλαμβάνει ένα κείμενο που ταιριάζει στις δυνατότητές της και στις επιθυμίες της αλλά το μαθησιακό αποτέλεσμα που επιδιώκεται είναι κοινό: οι νεαροί αναγνώστες να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν το θέμα του ποιήματος και την οπτική γωνία που αναδεικνύεται, να εντοπίζουν τους εκφραστικούς τρόπους με τους οποίους συγκροτείται το νόημα του κειμένου λαμβάνοντας υπόψη τις συμβάσεις του είδους, να συσχετίζουν τα ιστορικοκοινωνικά συμφραζόμενα παραγωγής και πρόσληψης του κειμένου με το θέμα και την οπτική του, να συγκρίνουν κείμενα και να αιτιολογούν τις διαφοροποιήσεις τους, να συσχετίζουν τις προσωπικές τους εμπειρίες, βιώματα, συναισθήματα με τη θεματική των κειμένων που επεξεργάζονται, να παράγουν κείμενα αξιοποιώντας ποικίλους σημειωτικούς τρόπους για να εκφράσουν την ανταπόκρισή τους στις αναγνώσεις που

¹² Για να διευκολύνει τη διαδικασία ο διδάσκων μπορεί να έχει συγκροτήσει ένα corpus ποιητικών κειμένων που κρίνει κατάλληλα για τις προσλαμβάνουσες των νεαρών αναγνωστών. Ωστόσο, στόχος της μαθησιακής διαδικασίας είναι οι μαθητές/τριες να εμπλουτίσουν αυτό το σώμα κειμένων και να επιλέξουν το υλικό με το οποίο θέλουν να συνδιαλεχθούν.

προηγήθηκαν. Επίσης, για την ανασύσταση του ιστορικοκοινωνικού περικειμένου, ως ερευνητές να είναι σε θέση να αναζητούν, να αξιολογούν και να επιλέγουν πληροφορίες από γραπτές και ηλεκτρονικές πηγές.

Το Φύλλο Εργασίας που κατευθύνει τη δουλειά τους μπορεί να πάρει την ακόλουθη μορφή:

Πώς διαβάζουμε ένα ποίημα;

Οδηγίες προς ναυτιλλόμενους!!!!

Κατά τη διάρκεια του project θα έχετε την ευκαιρία να διαβάσετε ποικίλα ποιήματα. Για να μπορέσετε να φέρετε σε πέρας την αποστολή σας (Δημιουργία Ανθολογίου) καλό είναι να ακολουθείτε στην ομάδα τα εξής βήματα:

Α' φάση: επεξεργασία του ποιητικού υλικού (2 ώρες στην τάξη για κάθε ποίημα)

- 1. Παρατηρώ τον τίτλο του ποιήματος και καταγράφω σε μορφή άστρου με τους φίλους μου τις σκέψεις, εικόνες, συναισθήματα, προσδοκίες που πιθανόν μου δημιουργεί ο τίτλος για το περιεχόμενο του ποιήματος.*
- 2. Διαβάζω σιωπηρά το ποίημα και συζητώ με τους φίλους μου αν το ποίημα επιβεβαιώνει ή διαψεύδει τις προσδοκίες που μου δημιούργησε ο τίτλος. Χρωματίζω στο ποίημα τις λέξεις-φράσεις-εικόνες που υποστηρίζουν την άποψή μου. Αν διαφωνούμε με τους φίλους μου τότε καταγράφουμε και διερευνούμε τις διαφορετικές απόψεις μας.*
- 3. Εντοπίζω με τους φίλους μου το θέμα του ποιήματος. Επισημαίνουμε με λέξεις-φράσεις-εικόνες του ποιήματος την ιδιαίτερη οπτική του ποιήματος.*
- 4. Παρατηρούμε τα σημεία στίξης, τη σειρά των λέξεων μέσα στον στίχο, επαναλήψεις, μεταφορές, παρομοιώσεις, επίθετα, μη συνηθισμένες λέξεις, το ρηματικό πρόσωπο, τη γλώσσα (λόγια, καθομιλουμένη, παλαιότερης μορφής) που χρησιμοποιεί ο ποιητής για να υποδηλώσει την οπτική του πάνω στο θέμα.*
- 5. Γράφουμε μια παράγραφο όπου στη θεματική πρόταση παρουσιάζουμε την οπτική του ποιήματος σχετικά με το θέμα μας έτσι όπως τη διαβάζουμε με βάση τα ευρήματά μας στο 3 και 4 βήμα.*
- 6. Δίνουμε έναν άλλο τίτλο στο ποίημα.*

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

7. *Ετοιμάζουμε σε λογισμικό παρουσίασης τα βασικά σημεία της δουλειάς μας που θα παρουσιάσουμε στους συμμαθητές μας.*

Β' ΦΑΣΗ: Διερεύνηση του ιστορικοκοινωνικού πλαισίου δημιουργίας του ποιήματος

(2 ώρες στην τάξη)

1. *Παρατηρούμε το όνομα του δημιουργού και τον χρόνο δημιουργίας του ποιήματος (αν υπάρχει) και*

2. *αναζητούμε πληροφορίες για τον ποιητή, τη ζωή και το έργο του αρχικά στο σχολικό βιβλίο των Αθανασόπουλο Ευ., Ειρ. Κοκκινάκη & Π. Μπίστα. 2010. Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Α' Β' Γ' Γυμνασίου. Αθήνα: ΟΕΔΒ και καταγράφουμε το σχετικό υλικό με τη μορφή Δελτίου Ταυτότητας. Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε και φωτογραφία του δημιουργού.*

3. *Καταγράφουμε με τη μορφή Τίτλων τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ποιητικής γενιάς/σχολής στην οποία εντάσσεται ο ποιητής σύμφωνα με το σχολικό βιβλίο των Αθανασόπουλο Ευ., Ειρ. Κοκκινάκη & Π. Μπίστα. 2010. Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Α' Β' Γ' Γυμνασίου. Αθήνα: ΟΕΔΒ.*

4. *Εντοπίζουμε στο ποίημα που επεξεργαζόμαστε κάποια από τα χαρακτηριστικά της ποιητικής τέχνης του δημιουργού που η βιβλιογραφία επισημαίνει.*

5. *Αναζητούμε στο Διαδίκτυο και άλλο πληροφοριακό υλικό για τη ζωή, το έργο και την εποχή του ποιητή, πιθανές μελοποιήσεις ή άρθρα άλλων κριτικών ή αναγνωστών σχετικών με το ποίημα και δημιουργούμε μια βιβλιογραφία/δικτυογραφία. Προσέχουμε ιδιαίτερα την πατρότητα, την επικαιρότητα, την ακρίβεια, την αντικειμενικότητα και την αξιοπιστία των δικτυακών τόπων που επιλέγουμε.*

Γ' Φάση: η ανταπόκριση του αναγνώστη (2 ώρες στην τάξη)

1. *Γράφουμε ένα σύντομο κείμενο μιας ή δύο παραγράφων όπου εκφράζουμε αιτιολογημένα τη γνώμη μας για το ποίημα. Δηλαδή αν μας αρέσει ή δεν μας αρέσει και γιατί.*

2. *Βρίσκουμε εικόνες, ίσως και μουσικά κομμάτια ή απαγγελίες που νομίζουμε ότι ανταποκρίνονται στην οπτική του ποιήματος και φτιάχνουμε ένα πολυτροπικό κείμενο. Προσέχουμε ιδιαίτερα οι εικόνες που επιλέγουμε να συμπληρώνουν ή να διευρύνουν τη λεκτική εικόνα, η μουσική ή η απαγγελία να ανταποκρίνεται στο ρυθμό του ποιήματος.*

3. *Ασκούμαστε στην εκφραστική ανάγνωση του ποιήματος, προσέχοντας ιδιαίτερα τον χρωματισμό της φωνής μας με βάση τα σημεία στίξης.*

Δ΄ Φάση: Σύγκριση ποιητικών κειμένων (2 ώρες στην τάξη)

1. *Συγκρίνουμε τα κείμενα ως προς την οπτική τους γύρω από το θέμα, τα ιδιαίτερα εκφραστικά μέσα που αξιοποιούν, την εποχή που δημιουργήθηκαν και συμπληρώνουμε τον ακόλουθο πίνακα:*

Ποιήματα	Οπτική	Εκφραστικά μέσα	Εποχή δημιουργίας
-----------------	---------------	------------------------	--------------------------

Στο πλαίσιο της ομάδας οι μαθητές/τριες ασκούνται σε στρατηγικές ανάγνωσης και κατανόησης κειμένων¹³ σε ένα όσο το δυνατόν αυθεντικό περιβάλλον επικοινωνίας που επιτρέπει την αλληλεπίδραση και την πολυφωνία. Επιπλέον, δοκιμάζονται σε διαδικασίες διαπραγμάτευσης του νοήματος και συνεργασίας για την παραγωγή του τελικού προϊόντος της εργασίας τους (επικοινωνιακές δεξιότητες). Ασκούνται στην παραγωγή προφορικού λόγου, προσχεδιασμένου και μη, τόσο κατά την επεξεργασία του υλικού όσο και κατά την παρουσίαση των ευρημάτων τους στην ολομέλεια. Εντός του πεδίου της κριτικής πολιτισμικής εγγραμματοσύνης, το μάθημα της λογοτεχνίας γίνεται ο χώρος όπου η ερμηνεία ενός κειμένου γίνεται αφετηρία για την ερμηνεία άλλων κειμένων, λεκτικών και εικονιστικών, και των υποκειμένων που τα

¹³ Για την εξοικείωση των μαθητών/τριών με στρατηγικές ανάγνωσης υιοθετούμε τη «δομή έλξης[κλήσης] των κειμένων» του Iser (Φρυδάκη 2003: 168): Σε ένα πρώτο επίπεδο –στο επίπεδο του ασυνείδητου– ενεργοποιούνται οι βιωματικές ανταποκρίσεις των μαθητών-αναγνωστών ως προς τον τίτλο του ποιήματος. Σε ένα δεύτερο επίπεδο προβάλλονται οι προσδοκίες τους στη συμπλήρωση των κενών απροσδιοριστίας του κειμένου. Το νόημα του οικοδομείται σταδιακά μέσα από τον διαρκή διάλογο των υποκειμένων μεταξύ τους και με το κείμενο, του κειμένου με άλλα κείμενα (Bakhtine 1984: 342, Todorov 2002: 140-141, Φρυδάκη 2003: 158). Οι μαθητές/τριες διερευνούν στοιχεία του περικειμένου που διευκολύνουν τη διαδικασία συμπλήρωσης-νοηματοδότησης του ποιήματος. Σε ένα τρίτο επίπεδο ανιχνεύονται τα στοιχεία του ρεπερτορίου και οι στρατηγικές που οργανώνουν την κειμενική πραγματικότητα. Η βιωματική πρόσληψη εναλλάσσεται αβίαστα με μια ανάγνωση που γίνεται με συγκεκριμένους οδηγούς δράσης: υποδείξεις για στοιχεία του κειμένου –και για εξοκειμενικά στοιχεία– που πρέπει να προσεχθούν, να επιλεγούν ή να συνδυαστούν για να αναδυθεί μια νέα σημασία (Φρυδάκη 2003: 220, Foulin & Mouchon 1999: 116). Στο τελευταίο επίπεδο ο διάλογος με το κείμενο διευρύνεται σε κριτικό διάλογο στο πλαίσιο της κοινότητας.

παράγουν. Στόχος είναι «η αυθερμήνευση του ίδιου του ερμηνεύοντος υποκειμένου» (Πασχαλίδης 1999: 325), ο αυτοπροσδιορισμός του ως διαχειριστή και μαζί παραγωγού πολυτροπικού κειμενικού υλικού ιστορικά και πολιτισμικά προσδιορισμένου. Η μαθησιακή διαδικασία ολοκληρώνεται με την παρουσίαση στην ολομέλεια των ευρημάτων κάθε ομάδας εργασίας. Ο εκπαιδευτικός συντονίζει την κοινότητα και συνθέτει τα επιμέρους δεδομένα σε ενιαίο όλον. Η εφαρμογή ολοκληρώνεται με αναστοχαστικές πρακτικές που δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές/τριες να προβληματιστούν πάνω στις επιλογές τους και τις στρατηγικές τους στην ανάγνωση και κατανόηση κειμένων (μεταγνωστικές δεξιότητες) αλλά και στον ρόλο τους στη μαθησιακή διαδικασία.

Ως μαθησιακούς πόρους για τη διαμόρφωση του ποιητικού corpus τόσο ο διδάσκων όσο και οι μαθητές/τριες μπορούν να αξιοποιήσουν τα σχολικά εγχειρίδια όλων των τάξεων ή δικτυακούς τόπους όπως:

<http://www.snhell.gr/>

<http://www.greek-language.gr/greekLang/literature/index.html>

<http://www.potheg.gr>

<http://users.uoa.gr/~nektar/arts/tributes>

<http://poeticanet.com/>

Φάση 3η: Μετά την Ανάγνωση (4 διδακτικές ώρες)

Σε αυτή τη φάση οι μαθητές/τριες εξοικειωμένοι πλέον στη διαδικασία αναζήτησης ποιητικού υλικού και πολυτροπικών αναπαραστάσεων του μπορούν να διερευνήσουν το ερώτημα: Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των προσωπικών ιστολογίων που φιλοξενούν ποιήματα και πολυτροπικές αναγνώσεις τους; Πώς δικαιολογούν, αν δικαιολογούν, τις επιλογές τους οι bloggers; Ποια είναι τα σχόλια των αναγνωστών; Πού εστιάζουν τον σχολιασμό τους: στη θεματική των κειμένων, στη μορφή τους, στη μελοποίησή τους, στην πολυτροπική αναπαράστασή τους; Ζητούμενο είναι να παραχθεί κριτικός λόγος σχετικά με τον ρόλο της ποίησης στην ανάγκη επικοινωνίας

των ανθρώπων. Οι μαθητές/τριες μπορούν να ανταποκριθούν στο ερώτημα είτε ατομικά είτε στο πλαίσιο της ομάδας τους. Μπορεί η συζήτηση να πάρει χαρακτήρα στρογγυλής τραπέζης ή ελεύθερης συζήτησης μέσα στην αίθουσα διδασκαλίας. Είναι δυνατόν τα ευρήματά τους οι νεαροί ερευνητές να τα αποδώσουν με τη μορφή γραφημάτων αξιοποιώντας το Excel και το λογισμικό παρουσίασης. Επίσης, μπορούν να αξιοποιήσουν το Wordle.net για να αποδώσουν με τη μορφή νέφους τις συχνότερα εμφανιζόμενες λέξεις στα ιστολόγια, που αποτυπώνουν τη στάση τόσο των bloggers όσο και των αναγνωστών τους.

Η φάση αυτή μπορεί να ολοκληρωθεί με τη δημιουργία ενός ιστολογίου για την ποίηση με βάση τις εργασίες τους. Οι ίδιοι οι μαθητές/τριες συζητούν και αποφασίζουν για το όνομα του ιστολογίου τους. Αναθέτουν σε κάποιους την οργάνωσή του, ενώ άλλοι αποφασίζουν να ενισχύσουν την αναγνωσιμότητά του αξιοποιώντας τα κοινωνικά δίκτυα. Οι μαθητές/τριες μέσα από αυτή τη διαδικασία συνειδητοποιούν στην πράξη τους επικοινωνιακούς παράγοντες που διαμορφώνουν τις επιλογές τους.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Σε κάθε φάση του project προσδιορίζονται με σαφήνεια τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα και οι μαθητές/τριες αξιολογούνται τόσο για την ατομική συμβολή τους όσο και για το συλλογικό προϊόν της εργασίας τους. Η διαδικασία της αξιολόγησης έχει διαμορφωτικό χαρακτήρα και επιτρέπει παρεμβατικές διορθώσεις. Παράλληλα και οι εμπλεκόμενοι μαθητές/τριες έχουν την ευκαιρία να εξοικειωθούν με διαδικασίες αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης. Αξιολογούν τη συμμετοχή τους στην ομάδα εργασίας ατομικά και το προϊόν της δουλειάς τους σε επίπεδο ομάδας (αυτοαξιολόγηση), αξιολογούν το προϊόν της εργασίας των άλλων ομάδων (ετεροαξιολόγηση). Τα κριτήρια αξιολόγησης είναι δυνατόν να έχουν συναποφασιστεί στην κοινότητα μάθησης στην αρχή κάθε φάσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bruns, A. & S. Humphreys. 2007. Building collaborative capacities in learners: The m/cyclopedia project revisited. <http://www.wikisym.org/ws2007/proceedings.html>

Iser, W. 1976. *L'Acte de Lecture: Theorie de l' Effet Esthetique*. Hayen: Mardaga.

Kress, G. & T. Van Leeuwen 1996. *Reading Images: The Grammar of Visual Design*. London: Routledge.

Ζάγκα, Ελ. 2009. Η διδασκαλία της γλώσσας για ακαδημαϊκούς σκοπούς: ανάπτυξη δεξιοτήτων παραγωγής γραπτού λόγου. Ανακοίνωση στο Πανελλήνιο Συνέδριο «Η διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας (ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)» (Νυμφαίο Φλώρινας, 4-6 Σεπτεμβρίου 2009). Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Τμήμα Νηπιαγωγών, Εργαστήριο Γλώσσας και Προγραμμάτων Γλωσσικής Διδασκαλίας.

Καίρης, Α., Δ. Καμαρούδη, Ε. Λαλιώτου, Δ. Λαμπρινίδης, Μ. Νέζη, Ευ. Παππά, Δ. Τριαντοπούλου & Κ. Τρίμη-Κύρου. 2009. Καινοτόμες δραστηριότητες με την αξιοποίηση του Web2.0. Μαθητικό περιοδικό σε περιβάλλον wiki. Ανακοίνωση στο 5^ο Πανελλήνιο Συνέδριο των Εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ με θέμα «Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στη Διδακτική Πράξη» (Σύρος, 8-10 Μαΐου 2009). Ελληνική Ένωση για την Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση» (e-Δίκτυο-ΤΠΕΕ) κ.ά.

Κυπριώτης, Δ. 2006. Πολυτροπικότητα και γραπτά εικονιστικά κείμενα. <http://multitasks.blogspot.com/2006/09/blog-post.html> [25-1-2010].

Κωστούλη, Τ. 2000. Κειμενοκεντρική προσέγγιση και κοινωνική/κριτική εγγραμματοσύνη: Η συμβολή της παιδικής λογοτεχνίας, *Virtual School. The Sciences of Education Online*. Τ. 2, τχ. 1.

<http://web.auth.gr/virtualschool/2.1/TheoryResearch/Keimena.htm> [25/1/2010].

Μπαλτά, Β., Μ. Νέζη & Ν. Σεφερλή 2009. Συνομιλώντας με τις φιγούρες του θεάτρου σκιών. Μία απόπειρα προσέγγισης παλαιότερων μορφών τέχνης με σύγχρονα διδακτικά μέσα: Η ανάπτυξη ενός webquest για το θέατρο σκιών σε περιβάλλον wiki. Ανακοίνωση στο 1ο Εκπαιδευτικό Συνέδριο με θέμα «Ένταξη & χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαιδευτική Διαδικασία» (Βόλος, 24 - 26/4/2009). ΕΤΠΕ & Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Νέζη, Μ. 2010. Εκπαιδευτικές εφαρμογές wiki. Στο *Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης*, Τεύχος 3: Κλάδος ΠΕ02, 232-247. Πάτρα: ΙΤΥ,

Νικολαΐδου, Σ. 2009. *Λογοτεχνία και Νέες Τεχνολογίες. Από τη θεωρία στη διδακτική πράξη*. Αθήνα: Κέδρος.

Πασχαλίδης, Γ. 1999. Γενικές αρχές ενός νέου προγράμματος για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας. Στο *Λογοτεχνία και εκπαίδευση*, επιμ. Β. Αποστολίδου & Ε. Χοντολίδου, 319-333. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Πολέμη-Τοδούλου, Μ. 2011. Προσεγγίζοντας την εκπαιδευτική ομάδα. Στο επιμορφωτικό υλικό: Θέματα αξιοποίησης της ομάδας στην σχολική τάξη, Γ. Γουρνάς, Τρ. Ζαχαριάδης, Ν. Κιζήλος, Γ. Μπαρδάνης, Δ. Σακκάς & Χ. Χατζηχρήστου, 1-14. Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών, με συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Φρυδάκη, Ε. 2003. *Η Θεωρία της Λογοτεχνίας στην Πράξη της Διδασκαλίας*. Αθήνα: Κριτική.

Χοντολίδου, Ε. 1999. Εισαγωγή στην έννοια της πολυτροπικότητας. *Γλωσσικός Υπολογιστής*, τ. 1. <http://www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko1st/default.htm>